

106/213

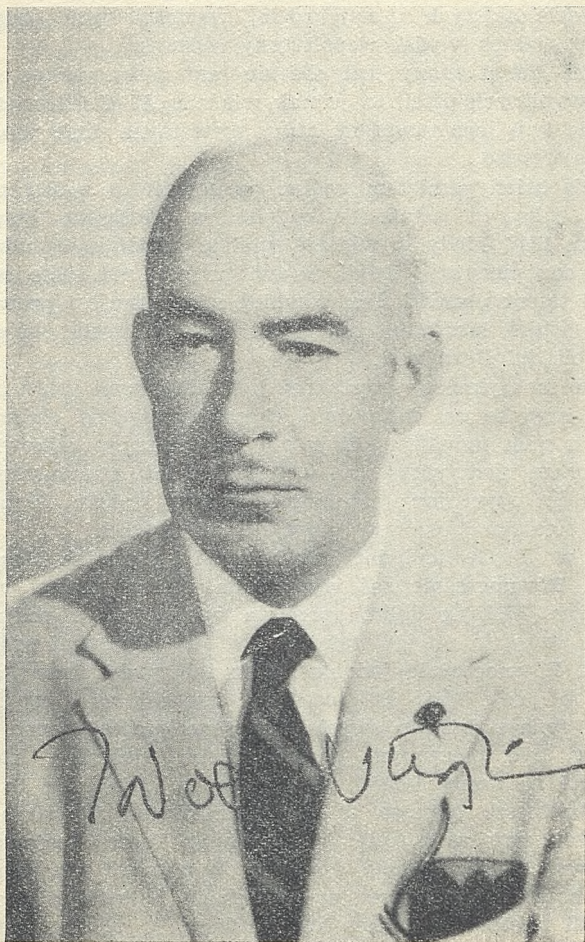
TEATR LUDOWY NOWA HUTA

PROGRAM NR 2
SEZON 1962/63

„CZŁOWIEK Z GESTEM”

DYREKTOR I KIEROWNIK ARTYSTYCZNY:
KRYSTYNA SKUSZANKA

KIEROWNIK LITERACKI: JERZY BROSZKIEWICZ

RODOLFO USIGLI

Rodolfo Usigli, obecnie Ambasador Meksyku w Libanie, jest godnym rzeczywistego podziwu pisarzem, jednym z najdzielniejszych i najbardziej wartościowych dramaturgów, jakich wydał współczesny Meksyk.

Chociaż Usigli znany jest obecnie jako autor całego szeregu wybitnych dzieł, to jednak właśnie „El Gesticulador” stał się tym jego utworem, który wywarł na mnie wrażenie najgłębsze.

Po dziś dzień pamiętam ogólne poruszenie, a nawet sensację, jaką ta sztuka wzbudziła w Meksyku jeszcze w roku 1947, kiedy to właśnie miałem satysfakcję widzieć ją po raz pierwszy. Usigli objawił w niej nie tylko swój wielki talent pisarski, lecz również szlachetność i prawość zasad, które kierowały rozwojem naszego życia społecznego od dni Rewolucji.

Pisarze meksykańscy częstokroć byli atakowani przez opinię i krytykę za dwie dość charakterystyczne słabości: jedni z nich mówili i pisali jak cudzoziemcy, całkowicie poza naszą rzeczywistością — inni natomiast koncentrowali się na jej obyczajowej specyfice do tego stopnia, że poza swym krajem stawali się poprostu nieczytelnymi.

Usigli w „El Gesticulador” czuje, myśli i pisze jak Meksykanin. Równocześnie zaś wypowiada się na tematy uniwersalne. Meksyk dobrze pamięta wydarzenia i postacie realne, które ta sztuka atakowała w sposób niemal bezpośredni. Równocześnie jednak wątek tej sztuki meksykańskiej ma swą treść powszechną i szeroki sens etyczny. Usigli dodaje dziś do swych sukcesów jeszcze jeden: ma zasługę być pierwszym dramaturgiem, Meksyku, który wchodzi na sceny Polski. Cieszę się, że dzieje się to za pośrednictwem jednego z najwybitniejszych i najznacniejszych teatrów Europy: Państwowego Teatru Ludowego w Nowej Hucie. Miejmy nadzieję, że moment ten rozpocznie nowy piękny okres w stosunkach kulturalnych obu naszych narodów — okres który rokuje, że płodny będzie i szczęśliwy.

EDUARDO ESPINOSA Y PRIETO
AMBASADOR MEKSYKU

OD AUTORA

Słusznie czy niesłusznie, dzięki swej burzliwej karierze „El Gesticulador” zdobył sobie w dramaturgii hiszpańskiej pozycję sztuki klasycznej. Sztuki klasycznej — według definicji T. S. Eliota w jego sławnym esej — to znaczący dzieła, które osiągnąwszy krańce geografii fizycznej, ludzkiej i moralnej, granice sumienia swego rodzinnego kraju, przekracza je, by przemawiać językiem powszechnym. Tytuł, którego sens jest chyba jasny — człowiek uciekający od prawdy lub deformujący ją poprzez gesty — prześladował mnie przez lata. Temat ten poruszyłem w kilku esejach psychologicznych, przeszedł też próbę jednej noweli. W końcu opracowałem go w formie dramatu: sprawa człowieka, który przybrał mundur i teksaski kapelusz, poczuł się generałem.

Napisana w 1938 roku ta „sztuka dla demagogów” wydana była dwukrotnie w latach 1941—1944, na scenie zaś ukazała się dopiero w 1947 roku w Mexico w oficjalnym teatrze w Pałacu Sztuk Pięknych. Burza polityczna, która spowodowała nawet posiedzenie gabinetu, entuzjazm publiczności i ogromne powodzenie sztuki, zdjętej w sposób gwałtowny po dwóch tygodniach ze sceny — to wypadki bez precedensu w historii teatru meksykańskiego, jak to określił reżyser sztuki i wykonawca roli tytułowej, Alfredo Gomez de la Vega, wybitny aktor i autor książki o teatrze w Z.S.R.R., którego pamięci składam tu hołd. W tym czasie krytyka podzieliła się na dwa obozy wojownicze i zażarte. Jeden oskarżał autora o zniesławienie rewolucji meksykańskiej z roku 1910, drugi stwierdzał, iż autor uwypuklił ducha, głęboki sens i istotę rewolucji. Kilku krytyków porównywało nawet sztukę do skeczu rewiewego, rokując jej krótki żywot sceniczny, oskarżając ją o oportunizm polityczny wyzbyty treści narodowych, rewolucyjnych i ludzkich.

Walka trwała 17 lat, lecz w końcu w 1960 roku uznanie krytyki w Mexico stało się jednogłośnie. Sztukę wystawiono w 1961 roku w Buenos Aires i w Caracas oraz została nadana przez radio w Hawanie z wielkim sukcesem. W międzyczasie, była tłumaczona na język fran-

cuski (przekład sprawdzony przez H. R. Lenormand) oraz na języki angielski i niemiecki. Wystawiona w Chile w teatrze Hedgerow de Moylan Rose Valley, Pensylwania; w telewizji w Nowym Yorku, została nadana przez radio w Graz i w Wiedniu i wystawiona dwa razy w Paryżu jako warsztat dramaturgiczny, z tego raz w Teatrze Narodów. W 1957 roku została sfilmowana w Meksyku. Film nosił tytuł „Oszust” i spotkał się z ogólną nieprzychylną krytyką, mimo takich nazwisk jak Emilio Fernandez reżyser, Pedro Armendáriz, wykonawca roli tytułowej, i Gabriel Figueroa, operator; uznano iż jest gorszy od utworu teatralnego.

Suma wszystkich tych faktów w perspektywie czasu, a nie brak skromności, nasuwa mi na myśl definicję Eliota o dziele klasycznym, jeżeli chodzi o „El Gesticulador”. Myślę, że Cesar Rubio posiada swoją własną egzystencję sceniczną i że studium charakteru, które stanowi ta postać znajduje swe źródło raczej u Ibsena niż u Pirandella. Czas nada mu trwałość lub zgubi w zapomnieniu powszechnym. Wszystko co mogłem zrobić — a nie mogłem tego nie zrobić — to napisać tę sztukę.

Uważam przedstawienie „El Gesticulador” w Nowej Hucie za wielkie wyróżnienie, ponieważ wysoka wartość realizacji scenicznych tego teatru jest mi znana. Odczuwam głębokie wzruszenie gdy myślę, że sztuka moja będzie grana w bohaterskiej Polsce, w której urodziła się moja matka. Jestem przekonany o wysokich walorach tłumaczenia dokonanego przez p. Marię Sten, która świetnie zna mój kraj i język hiszpański, oraz wykazała wiele zrozumienia i dała dużo dowodów swej sympatii dla Meksyku.

RODOLFO USIGLI

Rodolfo Usigli

„CZŁOWIEK Z GESTEM”

(El Gesticulador)

sztuka dla demagogów

tłumaczenie z hiszpańskiego: MARIA STEN

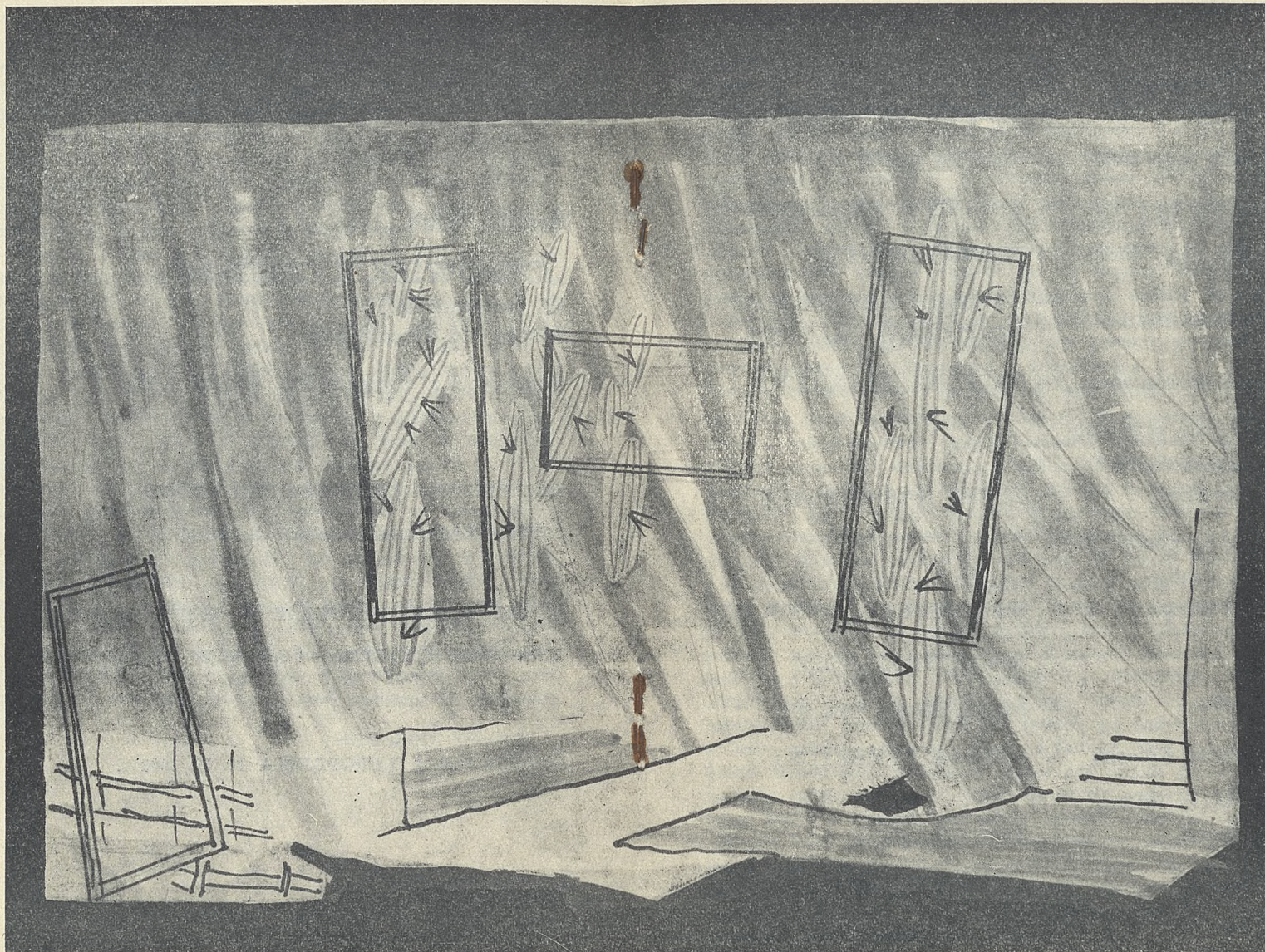
REŻYSERIA — KRYSTYNA SKUSZANKA

SCENOGRAFIA — MARIAN GARLICKI

OPRACOWANIE MUZYCZNE — JERZY KASZYCKI

ASYSTENT REŻYSERA — ANDRZEJ HRYDZEWICZ

PRAPREMIERA EUROPEJSKA 11. X. 1962 r.

MARIAN GARLICKI

PROJEKT DEKORACJI

OBSADA:

Profesor Cezar Rubio	— STANISŁAW MICHALIK
Elena, jego żona	— MARTA GREY
Miguel, jego syn	— ZBIGNIEW BEDNARCZYK
Julia, jego córka	— MARIA GERHARD
Profesor Bolton	— ANDRZEJ HRYDZEWICZ — FERDYNAND MATYSIK
General Navarro	— TADEUSZ SZANIECKI
Guzman, przewod- niczący rady miejskiej	— JÓZEF HARASIEWICZ
Salinas, poseł do rządu lokalnego	— EDWARD ŁADA CYBULSKI
Garza	— RAJMUND JAROSZ
Trewino	— ALEXANDER POLEK
Mecenas Estrella	— MICHAŁ LEKSZYCKI
Emeterio Rocha, starzec	— JAN MĄCZKA
Salas	— JAN KRZYWDZIAK
Leon	— JAN BRZEZIŃSKI

RODOLFO USIGLI

Rodolfo Usigli jest nie tylko czołowym dramaturgiem Meksyku, ale jednym z najbardziej reprezentatywnych pisarzy kontynentu amerykańskiego. Autor kilkunastu sztuk, dobrze znany w Ameryce Południowej i w Stanach Zjednoczonych, dość późno daje się poznać w Europie.

Opóźnienie to wynika z trudnej drogi artystycznej, jaką przebył sam autor oraz stosunkowo niedawnego objawienia się w Meksyku teatru artystycznie dojrzalego, z drugiej zaś strony Meksyk wchodzi w orbitę zainteresowań Europy dopiero po II wojnie światowej, kiedy to Europa zaskoczona rewelacyjną sztuką Mayów i Azteków oraz wspaniałym malarstwem współczesnych artystów meksykańskich, zaczyna się powoli interesować także meksykańską literaturą i dramaturgią.

Rodolfo Usigli, jeden z najbardziej ambitnych dramaturgów tego kraju urodził się w 1905 r. Od wczesnego dzieciństwa zafascynowany magią kukiełek, wystawia sztuki, których sam jest autorem. Student artystycznej szkoły wieczornej, próbuje sił na scenie, by rzucić ją dla pióra. Po kilku latach pracy krytyka teatralnego, zaczyna studiować dramatopisarstwo na Uniwersytecie w Yale i decyduje się poświęcić całkowicie teatrowi. W latach 1938-1939 jest dyrektorem sekcji teatralnej Państwowego Instytutu Sztuk Pięknych i zakłada teatr „Media Noche” (północ). W 1944 wstępuje do służby dyplomatycznej Meksyku, co pozwala mu na podróżowanie po Europie i poznanie dramaturgii europejskiej. Tłumaczy na hiszpański Galsworthy’ego i G. B. Shawa, którego uważa za swojego niedoścignętego mistrza. Sam zaś mistrz, po zapoznaniu się z jego sztuką „Korona cieni” („Corona de Sombras”) którą niewierzący jeszcze w swoje siły Usigli posłał mu podczas swego pobytu w Anglii do oceny, tak mu odpisał ręką, która z trudem już wtedy mogła utrzymać pióro: „20. IV. 1945. Ayot Saint Lawrence, Herts. Gdyby potrzebował pan kiedyś irlandzkiego świadectwa, że jest pan dramaturgiem pełnym poetyckiej siły, ja to świadectwo podpiszę. Meksyk może pana pokonać, ale nie może odmówić panu geniuszu.”

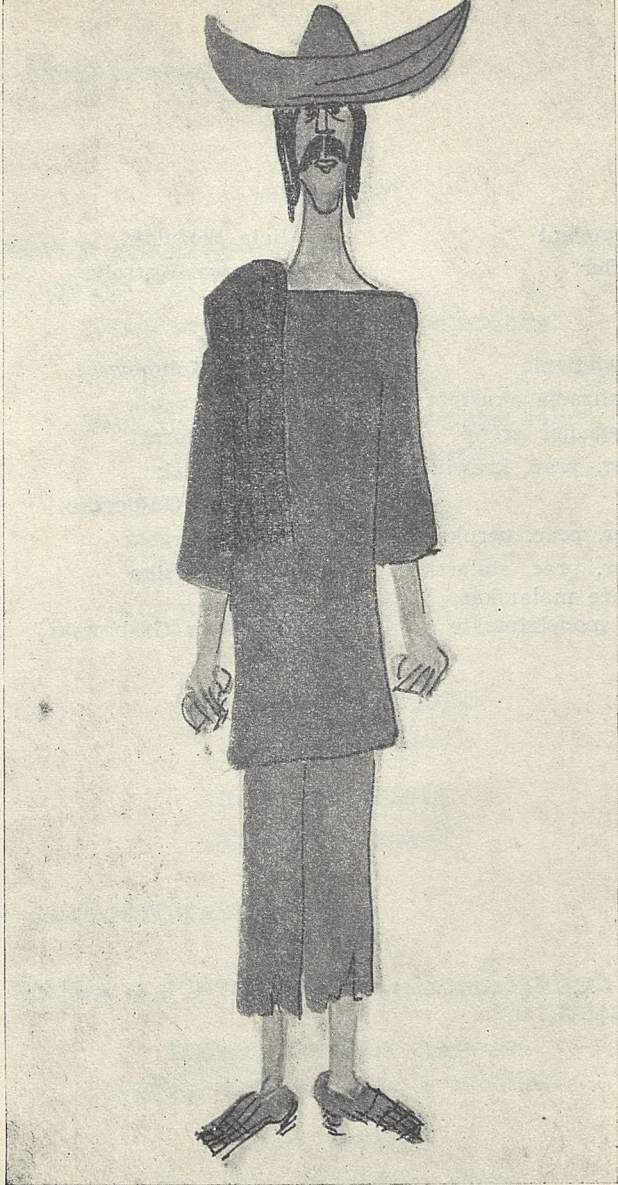
Meksyk nie tylko nie pokonał Rodolfa Usigli, ale dostrzegł w pełni jego wielki talent. Sztuki jego są wystawiane na czołowych scenach, każda zaś premiera staje się dużym wydarzeniem.

Od chwili, kiedy B. G. Shaw napisał swoje prorocze słowa, minęło prawie dwadzieścia lat. Usigli zajmuje obecnie stanowisko ambasadora Meksyku w Libanie, pozostał jednak wierny swemu zawodowi dramatopisarza. Nadal wierzy, że nigdzie tak, jak w teatrze nie ujawnia się prawda i sumienie narodu. Tej prawdzie i rozbudzeniu świadomości narodowej służą jego sztuki oparte na niezwykle wnikliwej obserwacji i na znajomości środowisk meksykańskich.

„Człowiek z gestem” (El Gesticulador) jest obok „Korony Cieni” jego najwybitniejszą sztuką. Tu znalazła najostrzejszy wyraz satyra polityczna. Krytykując pewne zjawiska, które miały miejsce podczas rewolucji meksykańskiej, (1910—1921) przeciw trzydziestoletniej dyktaturze Porfirio Diaza, Usigli nie przyjmuje nigdy postawy moralisty. Chce tylko, aby zjawiska znalazły odbicie w teatrze — zwierciadło sumienia narodu.

Dla tłumacza specjalną satysfakcję stanowi fakt, że polska premiera jest jednocześnie prapremierą europejską.

MARIA STEN

MARIAN GARLICKI

PROJEKT KOSTIUMU

Inspicjent

— Alicja Woźniak

Sufler

— Zdzisława Wątroba

Oświetlenie

— Ludwik Kolanowski

Realizacja akustyczna

— Hubert Breguła

Brygadier sceny

— Edward Górski

Kier. prac. krawieckiej

— Feliks Kolak

— Zdzisława Gajdeczko

Kier. prac. perukarskiej

— Henryk Jargosz

Kier. prac. stolarskiej

— Zygmunt Osika

Prace malarskie

i modelatorskie

— Władysław Grabowski

W REPERTUARZE TEATRU:

MOLIER

„Świętoszek”

scenariusz J. KRASOWSKIEGO

wg. powieści ILII ERENBURGA

„Burzliwe życie Lejzorka Rojtszwańca”

IRENA PRUSICKA

„Baśń o śpiącej królewnie i błękitnej róży”

(przedstawienie dla dzieci)

ADAM MICKIEWICZ

„Dziady”

BOHDAN DROZDOWSKI

„Klatka — Kondukt”

ALEKSANDER FREDRO

„Śluby panieńskie”

RODOLFO USIGLI

„Człowiek z gestem”

W PRZYGOTOWANIU:

scenariusz: J. GÜNTNER wg. powieści BOLESŁAWA

LEŚMIANA

„Przygody Sindbada Żeglarza”

(przedstawienie dla dzieci i młodzieży)

DIAS GOMEZ

„Ten, który dotrzymuje słowa”

Cena zł 3.—

NOWOHUCKA Drukarnia Przemysłu Terenowego
KRAKÓW — NOWA HUTA, OSIEDLE HUTNICZE 7
Zamówienie 2741 — 3.000 10. 62. — Nż-211(1401)